

NÈSTOR LUJÁN: PRIMERA NOVEL·LA EN CATALÀ

L'ànsia per Casanova

«Casanova o la incapacitat de perversió» és el títol de la primera novel·la en català que Néstor Luján ha escrit i que sortirà al mercat d'aquí a poques setmanes. Ara, aquest il·lustre periodista i escriptor està corregint les galeres del llibre —on la ciutat de València juga un paper destacat— i ens ha rebut a casa seva, a la Diagonal de Barcelona, per parlar d'aquest i d'altres temes.

Agustí Pons

Casanova era un calent, però no era un pervers, com molts dels homes del XVIII, i d'aquí ve el títol. I el tema em va sortir a partir de la pel·lícula de Fellini sobre Casanova, que em va irritar enormement. Casanova hi apareixia com un fantasma i Fellini va fer unes declaracions dient que era l'home més avorrit del món. Doncs bé, per a mi, Casanova ha estat un home importantíssim, no perquè anés amb moltes dones, tot i que també és digne d'admiració. Però tampoc no eren tantes, perquè en trenta anys —i follant constantment— la nòmina són cent quaranta, que surt a dues dones i mitja per any. No. Per a mi, Casanova ha estat un personatge importantíssim per la seva vida i la seva obra, un home extraordinàriament culte. El més conegut són les seves *Memòries*, tres volums, escrites en francès, que constitueixen un clàssic de la literatura del XVIII. Però també va escriure una història de Venècia, i una refutació a Voltaire i una novel·la d'anticipació. I va traduir Horaci al francès. Era, a més, un bon músic, un bon químic, un home que parlava llatí perfectament i, naturalment, l'italià, la seva llengua natural. Va escriure, també, una òpera *buffa*; va organitzar loteries, va posar una fàbrica d'estampats a París. Era un agent de la Maçoneria i arribà a ser un agent doble de la Maçoneria i dels jesuïtes, que ja és difícil... I va conèixer tota la gent més important del seu temps: començant per Frederic II de Prússia i acabant per la Pompadour.

—*I va viatjar molt...*

—Sí, i també per Espanya, sobretot de València a Catalunya. Però li va anar molt malament perquè es va embolicar amb la *querida* del comte de Ricla, capità general de Catalunya, que era un soca, un cornut il·lustre. A les *Memòries*, Casanova no dona gaire importància a aquest viatge que fa en un moment que sí que va ser importantíssim per a València i per a Catalunya. Va venir el 1768, quan es començava a comerciar amb Amèrica. I en aquest moment situo la meua novel·la. Per exemple, explico

DOMÈNEC UMBERT

«Casanova era un calent, però no un pervers».

que es va aturar a Vilafranca del Penedès i va conèixer el moment que es començaven a fer els aiguardents per vendre'ls a Amèrica; i tota la indústria tèxtil que naix bastant al Penedès; i quina impressió li causen Barcelona i València. I al costat de totes aquestes dades reals, m'invento uns històries i uns personatges.

—*¿Què va venir a fer aquí?*

—No se sap. Ell volia trobar un treball aquí. El president del Consell de Castella, el que ara en diríem el primer ministre, era el comte d'Aranda. Possiblement, va venir per una cosa maçònica: organitzar la maçoneria o posar-se en contacte amb la possible maçoneria d'aquí. Deien que el comte d'Aranda era del grau trenta tres de la maçoneria. Però ja he dit que a Casanova li va anar tot molt malament, molt malament... Tot i que jo he fet una novel·la optimista en la qual pretenc demostrar, com a tesi diguem-ne psicològica, que a ell el que li agradava era follar i menjar. Les seves *Memòries* estan farcides de banquetes... Pe-

rò, en el fons, el que li agradava era l'amor, l'amor físic, sensual. I intento presentar-lo com un home modern, d'aquests per als qui totes aquestes carallades del matrimoni no existien.

—*¿Era una idea estesa o Casanova constitueix una excepció?*

—No. A València, més que a Catalunya, aquesta idea era bastant veritat. I no diguem a França, on la dona, al segle XVIII, adquireix una gran importància i tothom follava: un enorme bordell, ¡sense haver de pagar! Però el que m'interessa a mi és subratllar la importància d'aquest moment, que és l'inici del renaixement de Catalunya. Primer, renaix l'economia; i, després, amb la interrupció horripilant de la guerra de la Independència, però ja amb unes bases, arriba el renaixement industrial; una indústria que, a principis del XVIII, ja tenia molta importància, com en el cas de les indies i de la llana.

—*¿Quina era la situació de València?*

—València estava millor. En aquell moment era la més gran productora de seda. Hi ha una mena de rotació molt curiosa, que es produeix a partir d'aquells anys. On hi havia taronges i llimones i bastant vinya era al litoral català i, sobretot, al Maresme. València, en un moment donat, s'adona que la seda tindrà una enfonxada perquè a Provença se'n fa i Itàlia n'exporta molta. I aleshores als valencians i murcians se'ls acut plantar taronges i llimones. Com el clima és molt més apropiat, molt més càlid, la seva producció arruïna, pràcticament, els altres indrets on es feien cítrics. I els catalans s'inventen una jugada molt maca i al Maresme creen la patata; la patata de Mataró que és la que ve primer, de tot Europa. I durant cent anys la patata és fonamental per a la nostra agricultura, fins que es converteix en un cultiu generalitzat i aleshores la gent del Maresme fa el clavel·l i, ara, el fruit exòtic.

—*¿Com és que t'has decidit a fer aquesta primera novel·la en català?*

—Jo vinc de famílies no-catalanes. No es pot dir que ni Luján ni Fernández siguin cognoms catalans. Però, naturalment, sóc

molt català i molt catalanista i, si m'apuren, molt nacionalista. Per una sèrie de circumstàncies durant tota la vida he escrit i publicat en castellà. I als seixanta-sis anys resulta difícil canviar. Però, a la vegada, em va semblar absurd, sent com sóc fill de Mataró, no haver publicat res en català, que també és la meua llengua. És a dir, no pretenc altra cosa, potser una mica estranya, que ser un escriptor bilingüe. Primer, volia escriure sobre en Roca Guinarda, el bandit. Però després vaig pensar que incidir en el segle XVII era com especialitzar-me —ja hauré publicat quatre llibres sobre el XVII!— i aleshores em vaig decidir

a fer una novel·la sobre el XVIII, i sobre aquesta època que tant m'apassiona que és el gran renaixement de Catalunya. A través de Carles III, que era molt centralista i molt borbònic...

—No em digui que la novel·la s'inscriu en aquesta commemoració, a dues bandes, que ara es fa sobre Carles III.

—¡No! Perquè Carles III surt un moment i el deixo molt malament. Era un tipus trist i molt atrotinat. Com a rei va ser un gran rei, sobretot per a Madrid, i per a Catalunya, també; però com a personatge de novel·la és una mica frustrant.

—Hem parlat, abans, d'escriure en ca-

talà. ¿Seria possible, ara, fer un Destino, però en català?

—Joan Teixidor ho deia sempre: era una revista que anava lligada al règim de Franco. Era una obra de resistència, més o menys heroica, més o menys organitzada, jo vull creure que bastant instintiva, feta per una mena de gent que, després, ja s'han realitzat per un altre costat. Jo no crec que Destino, l'esperit de Destino, pugui fer-se en català. El que s'hauria de fer és una gran revista cultural en català. Això és un altre problema.

—Jo em referia, sobretot, a aquest to de la revista Destino, ni massa planer ni mas-

«En aquest país encara es pensa que ser d'esquerres equival a una medalla d'intel·ligència».

sa erudit, que anava destinat a una classe mitjana.

—Una revista cultural, a Catalunya, podria tenir un cert èxit. Però s'hauria de fer d'una manera bastant apolítica.

—¿Es que creu que la cultura, a Catalunya, està massa polititzada?

—¡No, no! Els qui estan bastant polititzats —i no assenyalo ningú— són els periodistes. ¡En aquest país encara es pensa que ser d'esquerres equival a una medalla d'intel·ligència! Aquest és el gran crim de l'estèril literatura francesa, que va de Sar-

no hi havia hagut tants rics en el món i mai els pobres havien estat menys pobres! Aquí mateix es veu. És la política capitalista que fa el senyor González, que ja té cara de botones de banc. Van de cara a la pela, ¡eh! ¡Les idees, els importen una bleida! No crec que les lectures de la gent que ens governen siguin gaire intenses. I no crec que s'hagin llegit ni una línia de Marx; ni hi tenen res a veure. Barcelona també és una mica reflex de tot això, d'aquesta enorme explosió capitalista, que ve amb el crepuscle definitiu de les ideologies. Per tant, jo crec

—¿Però, a hores d'ara, no és un producte residual la premsa escrita?

—Des del punt de vista d'opinió, la premsa encara té importància, precisament perquè la llegeixen la gent més o menys decidida. El que s'ha perdut és la gent que compra els diaris per assabentar-se de les notícies. Perquè, evidentment, la televisió supera amb rapidesa els diaris, i si la televisió estigués ben feta...

—¿Però tu, Néstor, et sents més periodista o més escriptor?

—Jo em sento periodista, totalment. Vaig estudiar a la universitat dels anys quaranta i, a sobre, amb una mili llarguíssima perquè ens van retenir a causa dels maquis. Retenir sobre les màrfegues, és clar: perquè de maquis no en vaig veure cap. Vull dir que jo tot ho he après del periodisme. A través del periodisme he pogut comprar llibres, viatjar, conèixer gent. Després hi ha una cosa molt important, i que molta gent oblidava: els mestres. No els mestres de la universitat —que també són importants— sinó el meu contacte amb en Pla, amb en Sagarra, amb l'Estelrich, amb en Solericens, amb en Carles Soldevila. ¿Tu saps el que és que, de sobte, Sagarra recités tot un cant del Dant? ¡En italià, naturalment! ¿O que en Pla fes uns soliloquis sobre els vents de l'Empordà, sobre el paisatge o sobre les seves idees literàries? I que hi hagués discussions. Amb Joan Cortés, per exemple, que era un home importantíssim, que sabia moltes coses. I en Sebastià Gasch. Tots aquests homes es reunien, s'influen, hi havia una emulació entre ells. Ara tots estem tancats a casa. Aquell clima s'ha perdut i ningú n'és culpable. N'és culpable, en tot cas, l'absurda vida que es fa en aquesta ciutat nostra. Mentre va viure el meu gran amic Álvaro Cunquero, per exemple, no hi havia setmana que no ens telefonéssim, per consultar-nos l'un a l'altre coses de tipus literari. I d'aquí sortia una conversa que enriqueix la Telefònica, però també a nosaltres.

Néstor Luján també ha parlat de toros («Els toros de l'època de Manolete i Arruza, que és quan jo vaig començar a fer les crítiques, eren apassionants; ara és molt difícil sentir la mateixa passió i entusiasme»); de boxa («ja em diràs: a hores d'ara, a Espanya ja no existeix»); de gastronomia («a Barcelona, mengem malament i adornat»). S'irrita per determinats judicis contraris a Reagan («mai des de la guerra de Secessió, Amèrica havia passat una prosperitat com aquesta»); o la Thatcher («ha recuperat un país. ¿Què és de dretes? ¿Què hi farem!»); creu que Giscard d'Estaing és un polític més intel·ligent i més elegant que la majoria de francesos i que, per aquest motiu, va ser rebutjat i acaba per afirmar que «cap poble accepta que els governants siguin més llestos i, si no, no s'entendria que ens haguessin manat la gent que ho ha fet». □

DOMÈNEC UMBERT

«L'escriptor, l'intel·lectual, l'artista són un petit luxe, necessari; però no són imprescindibles per viure».

tre fins ara, i que no deixarà res: sempre es van creure que perquè eren d'esquerres, podien trobar solució a tot. I ara resulta que ni el socialisme ni el marxisme tenen cap joc, en el món. És a dir, si considerem el socialisme, no aquesta farsa de Avila que tenim aquí. I a França ja em diràs: que un senyor com Mitterrand, ex-petainista, socialista ambiciós, ara sigui l'home de la dreta francesa...

—Alguns dels articles més durs contra Mitterrand te'ls he llegit a tu. En recordo un que vas publicar a La Vanguardia, terrible.

—Sí. ¡Mitterrand és un miserable! Mitterrand havia estat de les joventuts petainistes. Amb un càrrec. En aquell article ho explicava i, fins i tot, deia el número d'afiliació que tenia. ¡I ara aquesta mena de servitud a les grans finances! ¡Jo ja sé qui governa en el món occidental... i en l'oriental! Precisament, acabo de tornar d'Orient. El Japó i els tres enclavaments occidentals —Taipeh, Hong Kong i Singapur— constitueixen el triomf més delirant del capitalisme, portat a la màxima perfecció i a la màxima riquesa. El cas de Hong Kong és al·lucinant. Els japonesos fan cua per comprar-se maletes de vuit-centes mil pessetes. ¡Fan cua! ¡Jo ho he vist! Ja sé que hi ha moltes diferències socials. ¡Però mai

que aquesta situació podria permetre aquella cosa que no deixava de ser un petitíssim article de luxe que era una revista cultural. Destino el va pagar la burgesia catalana: posant-hi anuncis i comprant-lo.

—En català tenim revistes especialitzades, per als erudits i estudiosos i la TV3 per al gran públic. Però ens falta aquesta premsa cultural intermèdia...

—Jo no sé qui són els culpables d'aquesta situació ni m'atreveria a jutjar-los, però potser una part de culpa la tingui el mateix periodista i escriptor, que potser està massa desenganyat i potser, també, aquesta mena d'ideologies que t'he comentat, que són esterilitzadores. És a dir, l'escriptor, l'intel·lectual, l'artista són un petit luxe, necessari; però no són imprescindibles per viure. Ara bé, l'escriptor no ha de definir el que ha de pensar la gent, ¡ni ha de ser testimoni de res! ¡Ha de ser testimoni d'ell mateix! Per tot plegat, aquest esperit de servei, evidentment també compensat econòmicament, per crear un ambient on hi hagi força lectors, tot això no existeix, o existeix molt afeblit. També la nostra vida intel·lectual és molt individualista, molt separada. Destino no passava de ser, en algun moment, una reunió d'amics, com ho havia estat Mirador, com ho havien estat Pèl i Ploma i Joventut.